

15.01.2014

Viite: Lausuntopyyntö/ Seksuaali- ja lisääntymisterveysyksikkö SELI

Asia: Lausunto seksuaali- ja lisääntymisterveyden edistämisen toimintaohjelmasta

Ihmisoikeusliitto kiittää mahdollisuudesta lausua seksuaali- ja lisääntymisterveyden toimintaohjelman luonnoksesta. Ohjelmaluonnoksessa on nyt mukana monia aiemmassa lausunnossamme esittämiämme ehdotuksia. Esitämme tässä uudessa lausunnossa vielä näkökohtia liittyen tietoisuuteen seksuaali- ja lisääntymisterveydestä ja mielenterveyden edistämisestä. **Pyydämme erityisesti viranomaisia ryhtymään konkreettisiin toimenpiteisiin kunniaan liittyvän väkivallan ehkäisyksi ja siihen puuttumiseksi, ja varmistamaan riittävät resurssit ja nimeämään vastuutahon tälle kysymykselle. Lisäksi muistutamme viranomaisia tyttöjen ympärileikkauksen vastaisen kansallisen toimintaohjelman toimeenpanon takaamisesta.**

Tietoisuus seksuaali- ja lisääntymisterveydestä

Ohjelmaluonnoksessa todetaan, että tietoisuus lisääntymis- ja seksuaaliterveydestä on heikkoa etenkin maahanmuuttajien parissa (s.19). Ihmisoikeusliitto on tehnyt pitkään yhteistyötä monien maahanmuuttajayhteisöjen parissa, jonka kautta sama viesti on kiirinyt meille. Pidämmekin tärkeänä, että toimintaohjelmassa huomioidaan seksuaalikasvatuksen ja seksuaaliohjauksen tarve maahanmuuttajien parissa. Erityisesti aikuisten maahanmuuttajien tarpeet seksuaalikasvatuksen saralla tulisi huomioida paremmin, sillä heitä oppilaitoksissa tapahtuva seksuaalikasvatus ei tavoita kattavasti. Tämä voisi tapahtua mahdollisesti esimerkiksi kotouttamisprosessin aikana. Myös maahanmuuttajamiesten tarpeet olisi hyvä huomioida paremmin seksuaaliterveyspalvelujen toteutuksessa.

Mielenterveyden edistäminen ja tukeminen

Ihmisoikeusliitto pitää tärkeänä, että ohjelmaluonnoksessa huomioidaan mielenterveyden edistäminen ja tukeminen osana kaikkia seksuaali- ja lisääntymisterveysohjelmia ja toimintoja. Tässä osiossa olisi tärkeää huomioida myös mielenterveyspalvelujen puutteellisuus maahanmuuttajayhteisöjen näkökulmasta. Maahanmuuttoon liittyy haasteita, joiden takia depression ja traumaperäisen stressihäiriön riski saattaa kasvaa. Silti maahanmuuttajien mielenterveyspalvelut on kuitenkin monin paikoin järjestetty varsin epäsystemaattisesti. Myös haasteet kielen kanssa ja tiedon puute psykiatrisista palveluista saattavat vaikeuttaa hoidon saamista. Tämänhetkinen psykiatrinen hoitojärjestelmä ei tavoitakaan kaikkia apua tarvitsevia.

Maahanmuuttajien terveys- ja hyvinvointi- tutkimus (THL, 2012) korosti, että vakavien masennus- ja ahdistusoireiden esiintyvyys kurdi- ja venäläistaustaisten ryhmissä oli huomattavasti koko väestöä yleisempää. Tutkimuksen mukaan tämä kertonee tyydyttämättömästä mielenterveyspalveluiden tarpeesta.

Mielenterveyspalvelujen suunnittelussa ja toteutuksessa tulisikin huomioida kattavammin maahanmuuttajien erityistarpeet. Tähän tarvitaan tiivistä yhteistyötä eri viranomaistahojen välillä.

Kunniaan liittyvän väkivallan koulutus sekä tutkimustoiminta

Kunniaan liittyvä väkivalta on usein luonteeltaan seksuaaliterveyttä ja – oikeuksia loukkaavaa. Sosiaali- ja terveydenhuoltohenkilökunta sekä opetussektorin henkilökunta on usein avain asemassa kunniaan liittyvän väkivallan tunnistamisessa. Sekä terveydenhuollon että opetushallinnon henkilöstön tietoisuus kunniaan liittyvästä väkivallasta ja sen ennaltaehkäisystä on osittain riittämätöntä. Myös Suomen hallitusohjelmassa luvataan, että kunniaan liittyvän väkivallan tunnistamista tehostetaan kouluttamalla viranomaisia ja kehittämällä varhaisen puuttumisen malleja. Sosiaali- ja terveysministeriö työsti v. 2012 viranomaisille kattavan koulutusmateriaalin aiheesta. Se löytyy THL:n nettisivuilta. Tämän viranomaisten koulutusmateriaalin käyttöönottoa ja toimeenpanoa ei kuitenkaan ole resursoitu eikä koulutuksia ole järjestetty. Pidämme tärkeänä, että koulutuksen järjestäminen on mukana toimintaohjelmassa.

Ihmisoikeusliitto pitää tärkeänä, että seksuaali- ja lisääntymisterveyden toimintaohjelmaan lisätään konkreettinen toimenpide kunniaan liittyvän väkivallan viranomaiskoulutuksen toimeenpanemiseksi riittävin resurssein. Ehdotamme konkreettisen toimenpiteen lisäämistä sivulla 114 lukevan tavoitteen alaisuuteen ”Sosiaali-, terveys ja opetusalan ammattilaisten osaamista ja verkostoitumista kehitetään kuntakohtaisesti ja luodaan paikallisia malleja väkivallan tunnistamiseksi ja ehkäisemiseksi.” Koulutusten järjestämiseksi kestävällä tavalla vaaditaan pysyvää ja selkeää koordinaatiotahoa sekä riittäviä resursseja.

Pidämme myönteisenä, että toimintaohjelman luonnokseen sisältyy tavoite järjestelmällisemmän tiedon keräämiseksi seksuaalisuutta loukkaavasta väkivallasta ja kaltoinkohtelusta sekä ongelman tunnistettavuuden lisäämisestä (s.114). Kunniaan liittyvää väkivaltaa ei tilastoida Suomessa eikä aihepiiristä ole tehty tutkimusta. Kunniaan liittyvän väkivallan laajuudesta ja yleisimmistä muodoista tarvitaankin tietoa, jonka keräämiseksi tarvitaan erillistä tutkimusta. Vastaavia tutkimuksia esimerkiksi pakkoavioliitoista on suoritettu useissa muissa Euroopan maissa. Toimintaohjelman luonnokseen olisi tärkeää sisällyttää erillinen toimenpide kunniaan liittyvän väkivallan tutkimuksen toteuttamiseksi ja resursoimiseksi.

Järjestöjen rooli seksuaaliterveyden edistämässä

Toimintaohjelman luonnos huomioi kolmannen sektorin toimijoiden roolin seksuaaliterveyden edistämässä (s. 26). Työ kunniaan liittyvän väkivallan ennaltaehkäisemiseksi Suomessa on ollut pitkälti kansalaisjärjestöjen harteilla. Ihmisoikeusliitto ja sen Kitke! –hanke on ollut keskeinen toimija kunniaan liittyvän väkivallan ennaltaehkäisyssä vuodesta 2010 alkaen. Toivomme, että Kitke! -hankkeen asennemuutostyö yhteisöjen parissa sekä asiakastyömme päivystävän puhelimen välityksellä huomioitaisiin osiossa, jossa käsitellään kolmannen sektorin roolia seksuaaliterveyden edistämässä.

Helsingissä tammikuun 15. päivänä 2014

Päivi Mattila

Pääsihteeri

Ihmisoikeusliitto ry

Lisätiedot: Pääsihteeri Päivi Mattila, päivi.mattila@ihmisoikeusliitto.fi, p. 050-5368195